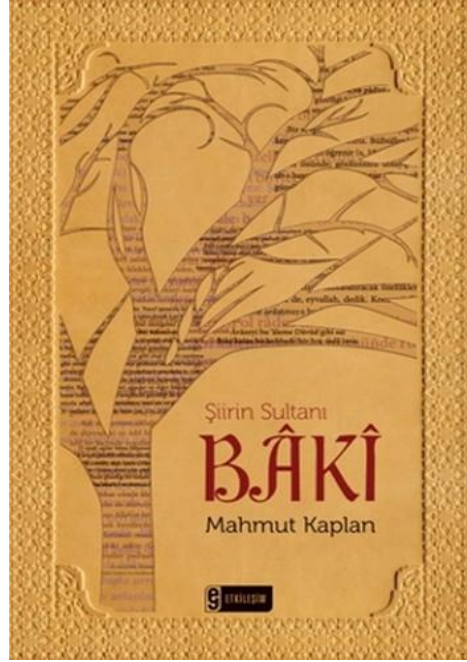

ŞİİRİN SULTANI BÂKÎ¹

Araş. Gör. Sümeyye YILDIZ

Fatih Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

İstanbul Türkçesini belîğ bir biçimde kullanarak klasik şiiri ses, mana, ahenk bakımından zirveye taşıyan, 16. asrın önde gelen şairlerinden biridir Bâkî. Yazdığı kaside ve gazellerde ortaya koyduğu güçlü ifadesi, canlı dili, edebî sanatları kullanışı ile gerek çağdaşlarına gerek kendinden sonraki şairlerin yoluna ışık tutmuştur. Bâkî, son zamanlarda yepyeni bir üslupla kaleme alındı. 2013 yılının Mart ayında, Etkileşim Yayınları tarafından yayınlanan kitabın ismi “*Şiirin Sultanı Bâkî*”, yazarı ise Prof. Dr. Mahmut KAPLAN... Çalışma, daha önce yine KAPLAN tarafından neşredilen “*Bâkî: Güzellik-Aşk-Şiir*” adlı eserin gözden geçirilerek genişletilmiş hali... Bâkî ile sohbet ediyormuşçasına bir

üslup kullanan yazara göre eserin amacı; şairin şiirini oluşturan zemini, ifade kudretini, zengin ruh ve hayal dünyasını elden geldiğince duyurmak, onun dünya görüşünü kendi mısralarından hareketle vermek ve şiir sevdalılarının onu yeniden okunmasına teşvik etmektir.

Yazar, *Önsöz*'de Bâkî'nin şiir anlayışından söz eder. Daha sonra yer alan *Giriş*'te, şairi hazırlayan şiir ortamını ve Bâkî'nin hayat hikâyesini anlatır. Kitabı orijinal kılan özelliklerden biri de bu bölümde karşımıza çıkar. *Bâkî'yi Nasıl Bilirlerdi?* başlığı altında KAPLAN, okyanusun derinliklerindeki sadeften tek tek, özenle inci çıkarır gibi, çeşitli yazarların, tarih ve edebiyat kitaplarında Bâkî hakkında söyledikleri en veciz sözleri bulup çıkarıyor. Peki yazar kimlere

¹ KAPLAN, Mahmut (2013), *Şiirin Sultanı Bâkî*, Etkileşim Yayınları, İstanbul, 215 s.

mikrofon uzatıyor? Tabii ki başta, dönemin cihan padişahı Kanunî Sultan Süleyman'a; sonra II. Selim ve III. Murad'a; dönemin tarihçisi Selânikî Mustafa Efendi'ye; Bâkî'den hemen sonraki yüzyılda gelen iki önemli şaire, Nefî ve Nâbî'ye; Türk edebiyatı tarihçilerimiz, Fuad Köprülü, Agâh Sırrı Levend, Vasfî Mahir Kocatürk ve Nihad Sami Banarlı'ya ve kimi vefat etmiş, kimi ise hala hayatta olan nice kıymetli şahsiyete, akademisyene...

KAPLAN, *Bâkî'de Güzellik Anlayışı* adlı kısımdan itibaren şairle bir sohbet havasına girer, sonra bizi de bu muhabbetin cezbesine sokar. Sorular sorar Hocamız, Bâkî de cevap verir. Peki, şair nasıl oluyor da cevap verebiliyor dersiniz? İşte bu cevaplarda, şairin *Divan*'ı önemli bir rol oynamakta. Yazar, sorduğu soruların tüm cevaplarını Bâkî'nin *Divan*'ından alıyor.

Yazar önce, *Güzellik nedir, kime güzel dersiniz?* diye bir soru yöneltince, şairimiz sayfalar boyunca anlatıyor güzelliği, güzeli... Anlatırken sel gibi coşuyor; biz de o coşkun beyitler arasında ayakta kalmaya çalışıyoruz. Zira şair, bir kuyumcu titizliği ile işlediği mısralarda yer alan somut ve soyut güzelliği ve arkasındaki derin manalar hazinesini açıyor bize. Daha sonra Hocamız keyifli bir konu daha açıyor ve *Bâkî'nin Şiir Anlayışı*'nı ortaya koyarak eserin ikinci bölümünü oluşturuyor. Bâkî, önce kimlere gerçek şair denir, bunu açıklıyor; sonra kendi şairliğini, mevzunun ortasına yerleştiriyor; şairlik kudreti hakkında bilmediğimiz yönlerini anlatıyor. Anlatmakla da kalmıyor, bu gücü başkalarıyla kıyaslıyor: Kemâl-i Hucendî, Câmî, Zahîr-i Faryâbî, Selmân-ı Savecî, Hâkânî gibi Fars Edebiyatı ve Hassân gibi Arap Edebiyatı şairlerini zikrediyor. Şair kimi zaman onlara eşit, kimi zaman onlardan üstün olduğunu dile getiriyor. KAPLAN'ın esere kattığı başka bir orijinallik de bu noktada karşımıza çıkıyor. Bâkî, bu şairlerden bahsederken, yazar verdiği dipnotlarda onları tanıtıyor bize. Hayatları ve şairlikleri hakkında bilgiler vererek zihnimizde yer edinmelerini sağlıyor.

Sırada *Şiir nedir?* sorusuna uzunca bir cevap veriyor şair; aşk anlayışı hakkında da geniş açıklamalarda bulunuyor ve bizi uyarmayı ihmal etmiyor: "*Genç nesiller, bizi kulaktan dolma sözlerle yargılamasın, divanımızı okusunlar. O zaman şiirimizin aşk ve sevgi nükteleri ile dolu olduğunu görür, âşıklar için teselli edici bir eğlence olduğunu anlarlar.*"

Eserin üçüncü bölümü ise *Bâkî'nin Aşk Anlayışı* ile ilgili... Herkesin malumudur; derin bir konudur "aşk"; mecazî ile, ilâhî ile... Bâkî de biliyor bunu; bu sebeple, aşk, tezâhürleri ve sonuçları ile ilgili uzun ve derin açıklamalar yapıyor. Bugüne kadar kendisi hakkında konuşulanların aksine, tamamen maddi aşktan bahsetmediğini, çoğu şiirinin tasavvuf kaynaklı olduğunu anlatıyor. Yazara göre Bâkî, Osmanlı Devletinde en yüksek dinî makamlara kadar gelmiş, şeyhülislamlığa aday olmuş bir şahsiyettir. Bu sebeple şiirlerini salt bir estetik örtüye büründürse de gördüğü eğitimin, aldığı medeniyet, kültür ve terbiye gereği terennüm ettiği aşk, açık ya da imalı bir biçimde ilâhî bir yön taşır. Bu şiirlere örnekler de verilir. Daha sonra şairimiz,

âşık olma yolunda ilerleyenlere öğütler verir; cânân ve özelliklerinden bahseder; âşığa dair düşüncelerini uzunca açıklar ve böylece bu muhabbeti sonlandırır.

Dördüncü bölüm, *Bâkî'de Rakîb ve Zâhid*; beşinci bölüm ise *Bâkî'de Hikmet* başlıklarını taşır. Yazar, rakîb ve zâhidin kimliğini açıkladıktan sonra; şairin hikmete, insan, tasavvuf ve dinî hayata bakışına dikkat çeker.

Sonraki bölüm, *Bâkî'nin Musiki Anlayışı* hakkındadır. “Musiki ve şiir birbirinden ayrılmaz. Şiir kelimelerle yapılan bestedir.” diyen şairin şiirlerine baktığımızda, birçok musiki aletinden ve Hüseyinî, Nakş, Nevâ, Rast gibi pek çok makamdan bahsedildiğine şahit oluruz.

Eserin sonunda KAPLAN, Bâkî'nin gazellerinden örnekler sunar. Hatta sunmakla kalmaz, onları günümüz Türkçesine çevirerek anlaşılmasını kolaylaştırır. Kitabın sonuna eklenen dizin de, Bâkî üzerinde araştırma yapan akademisyenlerin çalışmalarına önemli katkı sağlayacaktır kanaatindeyiz. Akademik ve resmî söylemi bir kenarda bırakıp okuyucuyu, şair ile muhabbet havasına sokan bu eser, samimi üslubu ile her kesime hitap ediyor ve Bâkî'yi daha iyi anlamak için başvurulacak temel kaynaklar arasında yerini almaya başlıyor. Çoğu eserin aksine, kendi adına Bâkî'yi konuşturmayan; şair *Divan*'ında ne diyorsa, bize onu aktarmaya özen gösteren ve kitabı, büyük emekler harcıyarak okuyucunun zevkine sunan Prof. Dr. Mahmut KAPLAN Hocamıza teşekkürlerimizi arz ediyor, daha nice kıymetli eserler vücuda getirmesini diliyoruz.